



Φωτογραφία αρχείου του τμήματος ένταξης, 2008

ΤΑ ΦΡΕΣΚΑ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΟΥ 11^{ΟΥ} ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Το ΔΙΛΗΜΜΑ του ΤΡΕΝΟΥ (& η Αναγωγή στη Σχολική Κοινότητα)

T.102 27-09-2016

Το δίλημμα είναι απλό: Είστε δίπλα σε μια σιδηροδρομική γραμμή. Το τρένο πλησιάζει ασταμάτητο, αδιάφορο και φονικό. Πέντε άνθρωποι είναι δεμένοι στις ράγες και ήδη στο πρόσωπό τους είναι ζωγραφισμένη η απόγνωση του αναπόδραστου θανάτου τους. Δεν είναι όμως αναπόδραστο, σε αυτή την εφιαλτική πραγματικότητα τα πράγματα μπορούν να γίνουν χειρότερα: το άγχος τους μπορεί να μεταταθεί σε εσάς. Με την κίνηση ενός μοχλού που βρίσκεται εκεί δίπλα στις ράγες μπορείτε να αλλάξετε την πορεία του τρένου και να τους σώσετε. Τίποτε όμως δεν έρχεται χωρίς τίμημα. Αν τους σώσετε, στις άλλες ράγες είναι δεμένος ένας άλλος άνθρωπος, αθώος και αυτός, αναλώσιμος και αυτός, αγχωμένος και αυτός. Τι κάνετε;

Θα πάρετε πάνω σας την ευθύνη του θανάτου του ενός γνωρίζοντας πως θα γλιτώσουν οι άλλοι πέντε; Ή θα περιμένετε αμέτοχοι και βολεμένοι μέσα στην ακινησία παρακολουθώντας τους πέντε που πέθαναν συναντώντας το τρένο, όμως «δεν πέθαναν εξαιτίας μου»; Μήπως να τους σώσετε; Αλλά, αν ναι, μήπως τελικά είστε φονιάς;

Το δίλημμα μοιάζει απλό αλλά δεν είναι. Απασχολεί θεωρητικούς, φιλοσόφους και χομπίστες εδώ και χρόνια. Τους απασχολεί γιατί εμπλέκει τον άνθρωπο, την ανάγκη του να μην επωμιστεί έξτρα συναισθηματική πόλωση, τον φόβο της επιλογής, την άγρια γοητεία τού να νιώσει Θεός που σώζει (και τερματίζει) ζωές και ασφαλώς τις αναπόφευκτες ενοχές.

Το να πατήσετε το κουμπί χωρίς σκέψη σημαίνει πως είστε ωφελμιστές, πρακτικοί τύποι, με ισοσκελισμένη λογική. Ίσως να σημαίνει και πως είστε ολίγον μεθυσμένοι, καθώς πρόσφατα ένας ερευνητής έθεσε το δίλημμα σε 103 θαμώνες μπαρ ερευνώντας την επιρροή του αλκοόλ στην ενσυναίσθηση του ανθρώπου. Το αποτέλεσμα ήταν σαρωτικό υπέρ της θυσίας του ενός αποδεικνύοντας πως ένας άνθρωπος με αλκοόλ στο αίμα του ζυγίζει τις καταστάσεις αλλιώς, με λιγότερη σκέψη, φτάνει πιο εύκολα στο πρακτικό αποτέλεσμα χωρίς να σκέφτεται (έως το επόμενο πρωί) τις συνέπειες. Αλλά αυτό δεν είναι κάτι καινούργιο.

Ούτε η ιστορία που ακολουθεί είναι καινούργια: τον Ιούλιο του 1884 το καράβι «Mignonette», ένα ξύλινο σκάφος ναυπηγημένο το 1867, βυθίστηκε 2,5 χιλιόμετρα βόρεια του Ακρωτηρίου της Καλής Ελπίδας. Ο καπετάνιος, δύο έμπειροι ναυτικοί και ένα 17χρονο αγόρι είδαν το πλοίο να χάνεται στα νερά διαφεύγοντας με μια σωστική λέμβο μήκους τεσσάρων μέτρων. Τις πρώτες δέκα ημέρες οι ταλαιπωρημένοι επιζώντες έτρωγαν τις προμήθειές τους, τις υπόλοιπες πέντε τα απομεινάρια από μια θαλάσσια χελώνα που ψάρεψαν. Στη συνέχεια έπρεπε να γίνουν δημιουργικοί. Τρεις ημέρες προτού ανακαλυφθούν από ένα περαστικό γερμανικό πλοίο ο καπετάνιος και ο ένας ναύτης (ο άλλος διαφώνησε) σκότωσαν τον εξαντλημένο, αφυδατωμένο και ούτως ή άλλως ετοιμοθάνατο 17χρονο και επέζησαν με κανιβαλισμό και ενοχές. Μετά τη διάσωσή τους οι δύο επιζώντες-δολοφόνοι συνελήφθησαν και δικάστηκαν σε μία από τις πιο διάσημες δίκες του δυτικού κόσμου, την υπόθεση της Βασίλισσας εναντίον των Ντάντλεϊ και Στίβενς. Καταδικάστηκαν σε θάνατο αλλά απελευθερώθηκαν έξι μήνες αργότερα - μια κοινή παραδοχή της αυστηρής βρετανικής δικαιοσύνης, μια απόφαση που έλεγε πως ναι μεν σκότωσαν, αλλά μήπως τελικά έπρεπε να σκοτώσουν για να ζήσουν;

Τα παραδείγματα έρχονται από τα διάσημα μαθήματα του Μάικλ Σαντέλ με την ονομασία «Justice» στο Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ. Πρόκειται για πανέξυπνα σεμινάρια pop αισθητικής που αναλύουν με εκλαϊκευμένο τρόπο ηθικά διλήμματα και (ας δοξάσουμε το Internet) είναι διαθέσιμα δωρεάν στο courses.edx.org και στο justiceharvard.org.

Υπάρχει όμως ένας κίνδυνος: όποιος τα παρακολουθεί επισταμένως και κάνει μια βόλτα στους δρόμους της κρύας πόλης, περνώντας δίπλα από αστέγους, από κουρασμένους από την επιβίωση ανθρώπους, από όλους όσους μοιάζουν να έχουν θυσιαστεί για να συνεχιστεί η ζωή μέσα στο σύστημα, που μια παραπαίει, μια στέκεται, δεν μπορεί, θα κάνει συνειρμούς. Και δεν θα είναι ευχάριστοι.

Πηγή: άρθρο «Το δίλημμα του τρένου», Δημήτρης Θεοδωρόπουλος, ΒΗmagazino, Κυριακή 9 Νοεμβρίου 2014

ΤΟ ΔΙΛΗΜΜΑ στη ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Δεν είναι λίγες οι φορές που οι εκπαιδευτικοί μεμονωμένα ή και στους συλλόγους τους μα και οι διευθυντές των σχολικών μονάδων για χάρη της «εύρυθμης λειτουργίας» της σχολικής μονάδας βρίσκονται στη δυσάρεστη θέση να «κρατούν στα χέρια τους το μοχλό δίπλα στις ράγες». Αλλάζουν με την απόφασή τους την πορεία του τρένου που τρέχει ιλιγγιωδώς και «επιλέγουν» πού είναι το «δικαίον» και το «ποιος ζει και ποιος πεθαίνει»...

Η σχολική κοινότητα -όπως και η εκπαιδευτική- κάθε άλλο παρά κοινότητα αποδεικνύεται τώρα πια όταν καλούμαστε με την έναρξη κάθε σχολικής χρονιάς να αποφασίσουμε σε συνεδριάσεις ποιον «θα κόψει το τρένο»...

Σύμφωνα με τις άνωθεν επιταγές κρατάμε το μοχλό στα χέρια μας για το ποιος εκπαιδευτικός θα καλύψει κενά μαθημάτων στο ωράριο του και που, ποιος θα επιβιώσει στο πρόγραμμα του σχολείου που υπηρετεί χρόνια, ποιος θα κριθεί ή θα δηλωθεί υπεράριθμος για να πάει αλλού, ποιος άγνωστος νέος - πιθανόν αναπληρωτής και κακοπληρωμένος - συνάδελφος ειδικότητας θα έρθει να διδάξει το αντικείμενό του «κλέβοντας τις δουλειές μας» (πας μη δάσκαλος βάρβαρος;) ή/και ποιος θα παίξει το «ο Κυρίαρχος του Παιχνιδιού» που δε θα μετακινηθεί (όχι ως υπηρεσιακή τοποθέτηση μα ως παιδαγωγική και συναδελφική θέση που μάχεται συναινεί και δεν πολώνει).

Ίσως όλα αυτά τα αγωνιώδη που αναφέρονται να μοιάζουν μια επιφανειακή και ρομαντική θεώρηση κόντρα στους νόμους του εμπορίου και της μακροοικονομίας είναι όμως -εκτός από φιλοσοφικά και ηθικά διλήμματα- υπαρκτά σενάρια που μας εγκλωβίζουν σε ένα κλίμα κανιβαλισμού.

Να μείνουν δύο δάσκαλοι στο πρόγραμμα με αναθέσεις; Ή να έρθουν επί παραδείγματι ο -μη έχων που την κεφαλή κλίνει- θεατρολόγος και ο γυμναστής να δουλέψουν κάποιες ώρες και να πάνε οι τελευταία τοποθετημένοι δάσκαλοι -νέοι ή παλιοί- μακριά για τις ανάγκες της υπηρεσίας με δυσβάστακτα έξοδα για μετακινήσεις ή/και διαμονές;

ΚΑΙ ΤΟΤΕ ΡΙΞΑΝΕ ΤΟΝ ΚΛΗΡΟ ΝΑ ΛΟΥΝΕ ΠΟΙΟΣ ΘΑ ΦΑΓΩΘΕΙ...

Η ανταπάτη του ότι κρατάς το μοχλό της πορείας του τρένου στα χέρια σου είναι η δημοκρατία από την ανάποδη ... Είναι η ΚΑΤΑΛΥΣΗ της ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ.

Είναι η απόφαση που από κοντά (κοντόφθαλμα) σε αφήνει με μια αίσθηση δυναμικής και απόκτησης ελέγχου ατομικού ή μικρο-ομαδικού ή ακόμα και συντεχνιακού τύπου.

Από μακριά όμως (στο μεγάλο κάδρο) σε έχει βάλει στη θέση του επόμενου κανίβαλου αλλά ταυτόχρονα και του επόμενου εξαντλημένου του ταξιδιού που θα θυσιαστεί και θα φαγωθεί ... ΣΥΝΑΔΕΡΦΙΚΟΤΗΣ ΚΑΠΟΥΤ.

Το τρένο δεν έχει Μηχανοδηγό να του εξηγήσεις ποιος είσαι και ποια είναι η πολύτιμη ζωή σου. Η διαδρομή του δεν έχει καταγραφεί σε κανένα φανερό φύλλο πορείας. Στριμώχεται σε άγρια τοπία και αγκομαχάει στις ανηφορίες όπως τα γκριζα καπνισμένα βαγόνια που οδηγούσαν τους ανεπιθύμητους υπάνθρωπους (και αναλώσιμους εργάτες) στα στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Περιττό να αναφερθεί ότι αυτή η εικόνα έχει την αναγωγή της και στις υπόλοιπες λειτουργίες εντός του σχολείου: Ποιος μαθητής θα μπει στην τροχιά της ταχύτητας του μαθήματος του μονήρη εκπαιδευτικού και ποιος θα μείνει πίσω να τον φάνε τα «τσακάλια»; Ποιος απισχνούμενος γονιός θα έρθει να διατυπώσει τη θέση του και το αίτημά του απέναντι στον/ήν εκπαιδευτικό, και στο σχολείο εν γένει, για να αλλάξει κάπου η πορεία που έχει χαραχτεί για το παιδί του (π.χ. με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες) και θα εισακουστεί / υποστηριχθεί και ποιος θα τα εκφράσει μεν αλλά η φωνή του θα απομεινεί ως αντίλαλος πρόθεσης μέσα σε ένα σκοτεινό τούνελ βωβών /κωφευόντων εκπαιδευτικών που στην άκρη του πρακτικά δε φαίνεται φως;

ΣΥΝΟΧΗ ΒΕΡΜΠΟΤΕΝ ... ΜΟΧΛΟΙ ΠΟΛΛΟΙ... ΟΧΛΟΙ ΠΑΝΤΟΥ...

Κυριάκος Περβανάς